

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખ્યા તા. ૦૩/૦૮/૨૦૨૫

જાહેર કર્યા તા. ૧૫/૦૮/૨૦૨૫

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ સમક્ષ

આર/ક્રિમિનલ મિસેલે. એપ્લીકેશન (ફોર ક્વોશિંગ એન્ડ સેટ અસાઈડ

એફ.આઈ.આર./ઓર્ડર) નં. ૧૧૪૩૧/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.સી. દોશી

=====

અહેવાલ કરવાની મંજૂરી	હા	ના

=====

અનિલ ગંગારામ જૈન અને અન્યો

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય એક

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭ વતી શ્રી ભરત ટી. રાવ (૬૯૭)

સામવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી શ્રી અમિત સી. નાણાવટી (૧૩૮૪)
સામવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી શ્રી બી.વાય. માંકડ (૪૪૦)
સામવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી શ્રી ચિંતન દવે, એ.પી.પી.

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.સી. દોશી

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧. અરજદારો દ્વારા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ નીચે મુજબની

દાદ માંગવામાં આવી છે :-

“(એ) આપ નામદાર પક્ષકારો ન્યાયના હિતમાં, સામવાળા નંબર ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭/૨૦૧૧ જે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૪૨૦, ૪૬ body, ૪૭૧, ૧૨૦-બી, ૧૧૪ અને ૩૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે તારીખ ૩/૮/૨૦૧૧ ના રોજ માનનીય ડા. એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ અને જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, સુરતની કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જે અરજીના એન્નેક્ચર “ડી” પર છે, અને ડા. એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, સુરત દ્વારા તારીખ ૨૧/૬/૨૦૧૩ ના રોજ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ કરવાનો આદેશ આપતો હુકમ, અરજીના મેમોમાં દર્શાવેલા કારણોસર ક્વોશ કરવા અને રદ કરવા કૃપા કરશો.

(બી) આપ નામદાર પક્ષકારો ન્યાયના હિતમાં, સામવાળા નંબર ૨ ફરિયાદી દ્વારા માનનીય ડા. એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ અને જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, સુરતની કોર્ટમાં ધ ઇન્ડિયન

પીનલ કોડની કલમો ૪૨૦, ૪૬૫, ૪૬૭, ૧૨૦-બી, ૧૧૪ અને ૩૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે દાખલ કરાયેલી ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭/૨૦૧૧ ની આગળની કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવા કૃપા કરશો અને આગળ પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર, ઉમરા પોલીસ સ્ટેશનને ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭/૨૦૧૧ માં તારીખ ૨૧ જૂન, ૨૦૧૩ ના આદેશ દ્વારા આગળની તપાસ કરવાથી રોકવા કૃપા કરશો, જે ઉપરોક્ત કારણોસર ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય છે.

(સી) આપ નામદાર પક્ષકારો ન્યાયના હિતમાં, ઉમરા પોલીસ સ્ટેશનની તપાસને રોકવા અને માનનીય રજા એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, સુરત દ્વારા ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭ ઓફ ૨૦૧૧ માં તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૧૧ ના રોજ પસાર કરાયેલા આદેશના અનુસંધાનમાં વર્તમાન અરજદારોની ધરપકડ ન કરવા રોકવા કૃપા કરશો.

(ડી) આપ નામદાર પક્ષકારો ન્યાયના હિતમાં, કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય, ન્યાયી અને ઉચિત જણાય તેવી અન્ય અને વધુ દાદ મંજૂર કરવા કૃપા કરશો."

૨. કેસની હકીકતો નીચે મુજબ છે :-

૨.૧. ફરિયાદીનો એવો કેસ છે કે તેઓ વર્ષ ૨૦૦૨ થી ભગવાન મહાવીર એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશનના સ્થાપક ટ્રસ્ટી અને ચેરમેન છે. ભગવાન મહાવીર

એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ એ બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના હેઠળ નોંધાયેલું છે. એવો આક્ષેપ છે કે આરોપીઓએ તેમનું તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૮ નું રાજીનામું પત્ર કથિત રીતે ઉપજાવી કાઢ્યું છે. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપીઓએ તારીખ ૦૮.૧૨.૨૦૦૮ ના રોજ ટ્રસ્ટના સભ્યોની બેઠક બોલાવી હતી અને એજન્ડા પણ પરિપત્રિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તારીખ ૨૧.૧૨.૨૦૦૮ ના રોજ ફરિયાદી અને અન્ય ટ્રસ્ટીઓને જાણ કર્યા વિના માત્ર કાગળ પર બેઠકમાં ફરિયાદીનું રાજીનામું સ્વીકારી લેવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદીનો કેસ છે કે આ રાજીનામું પત્ર ઉપજાવી કાઢેલું છે અને તેનો ઉપયોગ ફરિયાદીના રાજીનામા તરીકે બદલિયાદાપૂર્વક કરવામાં આવ્યો છે. [cite: 22] તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૧૦ ના રોજ ફરિયાદીએ આરોપીઓ વિરુદ્ધ પોલીસમાં ફરિયાદ કરી હતી. પોલીસે ફરિયાદ ન નોંધતા, ફરિયાદીએ તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૧૧ ના રોજ રીમાઈન્ડર અરજી કરી હતી. ફરિયાદીનો વધુમાં એવો કેસ છે કે પોલીસ દ્વારા કોઈ પગલાં ન લેવામાં આવતા, તેમણે તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ ના રોજ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ખાનગી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી જે વિદ્વાન જે.એમ.એફ.સી., સુરતની કોર્ટમાં ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭ ઓફ ૨૦૧૧ તરીકે નોંધાઈ હતી. કોર્ટે સદર ફરિયાદને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસ માટે મોકલી આપી હતી. સંબંધિત પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ઉમરા પોલીસ સ્ટેશને વિગતવાર અહેવાલ રજૂ કરીને જણાવ્યું હતું કે આ બાબત ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ પેવિંગ હોવાથી ફરિયાદ દફતરે કરવી જોઈએ. તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૧૩ ના રોજ વિદ્વાન જજે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ઉમરા પોલીસ સ્ટેશનને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની

કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ ગુનાની તપાસ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો. તેથી, વર્તમાન અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૩. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર ભરત રાવ, જે ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭ ઓફ ૨૦૧૧ માં પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, સુરત દ્વારા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ સોંપવામાં આવી હતી, તેમણે સબમિટ કર્યું કે ખાનગી ફરિયાદ દાખલ કરવી અને તેના પર ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ કરવાનો આદેશ પસાર કરવો અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૪ હેઠળ એફ.આઈ.આર. નોંધવી તે ટકી શકે તેમ નથી, એ પાસાને જોતા કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ ના રોજ આદેશ પસાર કર્યો હતો અને સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશન પાસેથી ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ અહેવાલ મંગાવ્યો હતો. તેમણે સબમિટ કર્યું કે એકવાર કોર્ટ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સંજ્ઞાન (cognizance) લે છે અને પોલીસ સત્તાધિકારીને તપાસ સોંપે છે તથા તેનો અહેવાલ મેળવે છે, ત્યારે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે સમયના ચક્રને પાછું ફેરવવાની અને તે જ ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન માટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસને તપાસ સોંપવા માટે સંજ્ઞાન લેવાની કોઈ હકુમત નથી. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવ દ્વારા વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ટ્રસ્ટમાંથી રાજીનામું આપવાનો મુદ્દો ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ પેન્ડિંગ છે અને ટ્રસ્ટમાં આપવામાં આવેલા ફરિયાદીના રાજીનામાની કાયદેસરતા અને માન્યતા ચેરિટી

કમિશનર સમક્ષ પેઝિંગ હોવાથી, સમાન આધારો પર પ્રશ્નગત એફ.આઈ.આર. ભરણપાત્ર (maintainable) નથી. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવે કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૧૪ ના આદેશનો સંદર્ભ આપ્યો અને સબમિટ કર્યું કે કોર્ટે અરજદારોની તરફેણમાં કોઈ જબરદસ્તીભર્યા પગલાં ન લેવાનો વચગાળાનો આદેશ એ આધારે પસાર કર્યો હતો કે બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ, ૧૯૫૦ ની કલમ ૨૨ હેઠળની કાર્યવાહી આસિસ્ટન્ટ ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ પેઝિંગ છે જે હજુ પણ પેઝિંગ છે. [cite: 25] આ જોતાં, તેઓ સબમિટ કરે છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો આદેશ અન્યાયી, ભૂલભરેલો છે અને તે રદ થવાને પાત્ર છે.

૩.૧. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવે વધુમાં સબમિટ કર્યું કે ફરિયાદીએ તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૮ ના રોજ રાજીનામું સબમિટ કર્યું હતું કારણ કે તેઓ અસ્વસ્થતાનો સામનો કરી રહ્યા હતા અને ટ્રસ્ટની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિયપણે ભાગ લઈ શકતા ન હતા. એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે તેથી જ તારીખ ૦૮.૧૨.૨૦૦૮ ના રોજ ટ્રસ્ટના સભ્યોની બેઠક બોલાવવામાં આવી હતી અને તમામ ટ્રસ્ટીઓને એજન્ડા પણ પરિપત્રિત કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ, બેઠકમાં ફરિયાદીનું રાજીનામું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ, ૧૯૫૦ ની કલમ ૨૨ હેઠળ ચેરિટી કમિશનરને ફેરફાર અહેવાલ (change report) પણ સુપરત કરવામાં આવ્યો હતો, તે તબક્કે ફરિયાદી દ્વારા મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો અને બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૨૨ હેઠળની કાર્યવાહી ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ નિર્ણય માટે પેઝિંગ હોવાથી અને

તેઓ સદર મુદ્દાથી અવગત હોવાથી, આક્ષેપિત એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવી એ ફરિયાદી દ્વારા બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૨૨ હેઠળની કાર્યવાહીના પરિણામની રાહ જોયા વિના દબાણ લાવવાની તકનીક સિવાય બીજું કંઈ નથી, જે કાર્યવાહી હવે ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ પેઝિંગ છે.

૩.૨. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવે એન્નેક્ચર 'જી' ખાનગી હસ્તાક્ષર નિષ્ણાતના અહેવાલનો પણ સંદર્ભ આપ્યો અને સબમિટ કર્યું કે ફરિયાદીની સહી હસ્તાક્ષર નિષ્ણાત દ્વારા રાજીનામા પરની સહી સાથે ચકાસવામાં આવી છે. આ અહેવાલ દર્શાવે છે કે રાજીનામા પત્ર પરની સહી ફરિયાદીની જ છે અને આ રીતે સદર અહેવાલ પોતે જ ફરિયાદીના કેસની હવા કાઢી નાખે છે.

૩.૩. ઉપરોક્ત પરિસરમાં, વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવ સબમિટ કરે છે કે નીચેની કોર્ટ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ સંબંધિત પોલીસ સત્તાધિકારીને તપાસ સોંપવામાં ભૂલ કરી છે. નીચેની કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલો આદેશ ન્યાયિક બુદ્ધિના ઉપયોગ વિનાનો (arid of application of mind) છે અને તે સંક્ષિપ્ત (cryptic) હોવાથી, તેઓ એન્નેક્ચર 'એફ' પરના આક્ષેપિત આદેશને રદ કરવા સબમિટ કરે છે. [cite: 26]

૪. સામવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડે ઉપરોક્ત દલીલોની વિરુદ્ધમાં પાના નંબર ૮૦ પરના વળતા સોગંદનામા, ખાસ કરીને તેના ફક્ત ૩,૪,૫,૬ અને ૭ નો સંદર્ભ આપ્યો અને સબમિટ કર્યું કે આ બાબતમાં તપાસ હાથ ધરવાની બાકી છે. તેથી આ તબક્કે આ કોર્ટ એવું ન ધારી શકે કે ખાનગી ફરિયાદમાં કરાયેલું તારણ ગુણવત્તાવિહીન છે અને નીચેની કોર્ટ દ્વારા પસાર

કરાયેલો આદેશ પાયાવિહોણો છે. હકીકતલક્ષી પાસાઓ પર, વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડ સબમિટ કરે છે કે ફરિયાદી વર્ષ ૨૦૦૨ થી સુરત ખાતે કાર્યરત ભગવાન મહાવીર એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટના સ્થાપક ચેરમેન અને સ્થાપક ટ્રસ્ટી છે. અરજદારો નંબર ૧ થી ૪ સદર ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ છે અને સામવાળા નંબર ૫ થી ૭ અનુક્રમે અરજદાર નંબર ૩, ૪ અને ૧ ના પત્નીઓ છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદીનું રાજીનામું જેની આવક (inward) તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૮ છે તે બનાવટી, ખોટું અને ઉપજાવી કાઢેલું દસ્તાવેજ છે. તે ફરિયાદીને ટ્રસ્ટના ચેરમેનપદેથી હટાવવા અને તેમને ટ્રસ્ટમાંથી બહાર કરવાના છૂપા હેતુથી બનાવવામાં આવ્યું છે, જેને ફરિયાદીએ વર્ષ ૨૦૦૨ થી ઉછેર્યું છે, જે હવે તેની ટ્રસ્ટ પ્રવૃત્તિઓમાં ખીલી રહ્યું છે. વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે અગાઉ તારીખ ૨૮.૦૩.૨૦૦૬ ના રોજ, ફરિયાદીએ અસ્વસ્થતાના આધારે પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું પરંતુ તે સ્વીકારવામાં આવ્યું ન હતું અને અન્ય બે ટ્રસ્ટીઓ એટલે કે મિસ્ટર અજય અનિલ ગોયલ અને મિસ્ટર મોહિત અનિલ ગોયલની હાજરીમાં તેને ફાડી નાખવામાં આવ્યું હતું. એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે ગમે તેમ કરીને અરજદારો સદર પત્રની નકલ ટ્રસ્ટની ઓફિસમાંથી મેળવવામાં સફળ રહ્યા અને કદાચ તેઓએ પત્રનો ઉપલો ભાગ કાપી નાખ્યો અને બનાવટી રાજીનામું પત્ર તૈયાર કર્યું અને તેના પર આવક પત્રની તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૮ નો સિક્કો મારીને તેનો ઉપયોગ ફરિયાદીના રાજીનામા તરીકે બદધર્શિતાપૂર્વક કર્યો. [cite: 28] વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી અને અન્ય ટ્રસ્ટીઓને તારીખ

૦૮.૧૨.૨૦૦૮ નો એજન્ડા મળ્યો નથી અને તે અન્ય ટ્રસ્ટીઓ એટલે કે અજય ગોયલ અને મોહિત ગોયલને પણ બજાવવામાં આવ્યો નથી અને આખરે અરજદારો કે જેઓ ભગવાન મહાવીર એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટને પોતાનો કૌટુંબિક વ્યવસાય બનાવવા માંગે છે, તેઓ એવું માનવા પ્રેરે છે કે ટ્રસ્ટે ફરિયાદી અને અન્ય બે ટ્રસ્ટીઓનું રાજીનામું સ્વીકારી લીધું છે અને તેઓ તેમના મનસૂબામાં સફળ થયા છે.

૪.૧. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડ સબમિટ કરે છે કે હાલમાં પોલીસ સત્તાધિકારીને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ ગુનાની તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપવા સિવાય, અરજદારો વિરુદ્ધ અન્ય કોઈ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેઓ સબમિટ કરશે કે એ કહેવું અયોગ્ય છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સંજ્ઞાન લીધા પછી અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ પ્રોસેસ ઇસ્યુ કરવાનું મોકૂફ રાખ્યા પછી સમયનું ચક્ર પાછું ફેરવ્યું અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે બાબત મોકલી આપી. કોર્ટે ક્યારેય ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસ નોંધવાનો કોઈ આદેશ પસાર કર્યો નથી, તેથી, એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર રાવની સદર મર્યાદા સુધીની દલીલ ગેરસમજભરી છે.

૪.૨. વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડે વધુમાં સબમિટ કર્યું કે આપેલ હકીકતોમાં ક્યારેક વિવિધ પરિસ્થિતિઓમાં ફોજદારી અને દીવાની બંને ઉપાયો ઉપલબ્ધ હોય છે, તેથી, તેઓ સબમિટ કરે છે કે માત્ર ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૨૨ હેઠળ કેટલીક કાર્યવાહી પેવિંગ હોવાના કારણે,

તે પોલીસ સત્તાધિકારીને ગુનાની તપાસ કરતા રોકી શકશે નહીં જ્યાં અરજદારો વિરુદ્ધ છેતરપિંડી અને બનાવટી દસ્તાવેજો વગેરેના આક્ષેપો મૂકવામાં આવ્યા છે, કારણ કે આ આક્ષેપો અલગ ક્ષેત્ર અને ભિન્ન અવકાશમાં ચાલી રહ્યા છે. તેથી, એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે સદર અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા પાત્ર નથી.

૫. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વિદ્વાન એડવોકેટ મિસ્ટર માંકડની દલીલોને અપનાવતા વધુમાં સબમિટ કર્યું કે આ કોર્ટે તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ અરજદારો વિરુદ્ધ કોઈ જબરદસ્તીભર્યા પગલાં ન લેવાનો આદેશ પસાર કર્યો તે પહેલાં તપાસ અધિકારી દ્વારા કેટલીક તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. રેકૉર્ડ પરના તપાસ અધિકારીના અહેવાલનો સંદર્ભ આપતાં, તેઓ સબમિટ કરશે કે ફરિયાદીનો દાવો છે કે તેમણે રાજીનામા પત્ર પર સહી કરી નથી અને બેઠકનો એજન્ડા મેળવ્યો નથી અને બીજી બાજુ એટલે કે અરજદારો એવો આગ્રહ રાખે છે કે ફરિયાદીએ તેમની અસ્વસ્થતાના આધારે રાજીનામું આપ્યું હતું અને હવે ટ્રસ્ટી તરીકે ચાલુ રહેવાનો દાવો કરી રહ્યા છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. સબમિટ કરે છે કે બંને પક્ષો ચોક્કસ હકીકતોનો સ્વીકાર અને ઇનકાર કરતા હોવાથી, હકીકતો વિવાદાસ્પદ બને છે. તેમણે સબમિટ કર્યું કે કોર્ટ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે હકીકતના કોઈ વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નનું નિર્ણયન (adjudicate) કરી શકે નહીં. તેમણે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ધરમબીર કુમાર સિંહ વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય [(૨૦૨૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૯૨] ના કેસના તેમજ કપતાન સિંહ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [(૨૦૨૧) ૯ એસ.સી.સી. ૩૫] ના કેસના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપ્યો. તેઓ સબમિટ કરશે

કે કેસની આપેલી હકીકતોમાં, જો ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હોય તો જો આરોપીઓએ બનાવટી દસ્તાવેજ અને છેતરપિંડી આચરી હોવાનો આક્ષેપ હોય તો તે ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં અવરોધક બનશે નહીં.

પ.૧. ઉપરોક્ત જોતાં, સદર અરજી ફગાવી દેવા માટે સબમિટ કરવામાં આવે છે.

૬. પરસ્પર વિરોધી સબમિશનને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે અને રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજો પર ખૂબ જ ઝીણવટભર્યું ધ્યાન આપીને, અરજીમાં માંગવામાં આવેલી દાદનું અવલોકન કર્યું. એવું જણાય છે કે અરજદાર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૬.૦ ૬.૨૦૧૩ ના આદેશને પડકારે છે જેના દ્વારા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસ સત્તાધિકારીને તપાસ સોંપવામાં આવી છે. તે સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદી દ્વારા વિદ્વાન સી.જે.એમ., સુરત સમક્ષ ખાનગી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે ખાનગી ફરિયાદ નંબર ૮૫૭ ઓફ ૨૦૧૧ તરીકે નોંધાઈ હતી. તેવી જ રીતે, ફરિયાદીએ ઉમરા પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ પણ સમાન ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. જોકે, ઉમરા પોલીસ સ્ટેશને સંજોય (cognizable) ગુનો જાહેર થતો હોવા છતાં લેખિત ફરિયાદની કોઈ સંજ્ઞાન લીધી ન હતી. નીચેની વિદ્વાન કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલો તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ નો આદેશ (પાના નંબર ૪૭) દર્શાવે છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૧૦ હેઠળ હકુમતનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને ઉમરા પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ દાખલ કરાયેલી ફરિયાદના સંબંધમાં પ્રગતિ અહેવાલ મંગાવ્યો હતો. ઉમરા પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા સુપરત કરાયેલા અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે મુદ્દો ચેરિટી કમિશનર પાસે હોવાથી કોઈ સંજ્ઞાન લઈ શકાય

નહીં. તેથી પોલીસે ફેરફાર અહેવાલ પર શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં નિર્ણય ન આવે ત્યાં સુધી પોતાના હાથ બાંધી દીધા (closed its own hand). અહેવાલ રેકૉર્ડ પર લીધા પછી, વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટ, સુરતે તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૧૩ ના રોજ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ સોંપવાનો આદેશ પસાર કર્યો અને પોલીસ સત્તાધિકારી પાસેથી અહેવાલ મંગાવ્યો. આ બે આદેશો, પ્રથમ તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ (પાના નંબર ૪૭) અને દ્વિતીય આદેશ તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૧૩ (પાના નંબર ૫૬) ને જોતાં, તે દર્શાવે છે કે વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો નથી અને પ્રોસેસ ઇસ્યુ કરવાનું મોકૂફ રાખ્યું નથી તથા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨(૧) હેઠળ ક્યારેય પોલીસને તપાસ સોંપી નથી. જેમ ઉપર અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ ના રોજ ખાનગી ફરિયાદમાં માત્ર ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૧૦ હેઠળની હકુમતનો ઉપયોગ કરીને આદેશ પસાર કર્યો હતો. આમ, એવું કહી શકાય નહીં કે વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૧૧ ના રોજ ફરિયાદની સંજ્ઞાન લીધી હતી. [cite: ૩૩] આવો આદેશ વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૪ હેઠળ એફ.આઈ.આર. નોંધવા માટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ હકુમતનો ઉપયોગ કરવાથી રોકતો નથી. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૪, ૧ code, ૧૮૦ અને ૨૦૦ તેમજ ૨૦૨ નું સંયુક્ત વાંચન (conjoint reading) એ બાબત વિપુલ પ્રમાણમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે પોલીસને આપેલી અલગ અરજીમાં પોલીસ પાસેથી અહેવાલ મેળવ્યા

પછી કોર્ટ ફરિયાદને તપાસ માટે પોલીસ સત્તાધિકારીને મોકલવા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે. તેથી કોર્ટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સંજ્ઞાન લીધી છે તેવી દલીલ પાયાવિહોણી, અર્થહીન અને સંપૂર્ણપણે ગેરસમજભરી છે.

૭. બીજી એક દલીલ એ મર્યાદા સુધી કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે મોકલવા માટે તારીખ ૨૧.૦ ૬.૨૦૧૩ નો સંક્ષિપ્ત આદેશ (એન્નેક્ચર 'એફ') પસાર કર્યો છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પોતાની ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ કર્યો નથી. અનિલ કુમાર અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ.કે. અયપ્પા અને અન્ય [(૨૦૧૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૭૦૫] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) ના વ્યાપને ધ્યાનમાં લેવાનો મુદ્દો આવ્યો હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટેને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસનો આદેશ આપવા માટે કઈ બાબતે પ્રભાવિત કર્યા તે આદેશમાં પ્રતિબિંબિત થવું જોઈએ, જોકે તેમના વિચારોની વિગતવાર અભિવ્યક્તિ ન તો જરૂરી છે કે ન તો વોરંટેડ છે. વર્તમાન કેસમાં, નીચેની કોર્ટે જે આદેશ (એન્નેક્ચર 'એફ') પસાર કર્યો છે તે પ્રતિબિંબિત કરે છે કે નીચેની કોર્ટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ મોકલવા માટે પોતાની ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ કર્યો છે. સદર ચુકાદાનો ફરો ૧૧ નીચે મુજબ વંચાય છે :-

“૧૧. ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત જોગવાઈનો વ્યાપ આ કોટ સમક્ષ કેટલાય કેસોમાં વિચારણા માટે આવ્યો છે. આ કોર્ટે મકસૂદ સૈયદ કેસ (ઉપરોક્ત) માં ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ હકુમતનો ઉપયોગ કરતા પહેલા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ન્યાયિક બુદ્ધિના ઉપયોગની જરૂરિયાતની તપાસ કરી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) અથવા કલમ ૨૦૦ હેઠળ દાખલ કરાયેલી ફરિયાદ પર હકુમતનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યાં મેજિસ્ટ્રેટ માટે ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે, આવા કેસમાં, સ્પેશિયલ જજ/મેજિસ્ટ્રેટ માન્ય મંજૂરી આદેશ વિના જાહેર સેવક વિરુદ્ધ કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ બાબત સંદર્ભિત કરી શકે નહીં. મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ આદેશમાં પ્રતિબિંબિત થવો જોઈએ. માત્ર એવું નિવેદન કે તેઓ ફરિયાદ, દસ્તાવેજો પરથી પસાર થયા છે અને ફરિયાદીને સાંભળ્યા છે, જે આદેશમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે, તે પૂરતું રહેશે નહીં. ફરિયાદ, દસ્તાવેજો પરથી પસાર થયા પછી અને ફરિયાદીને સાંભળ્યા પછી, મેજિસ્ટ્રેટને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસનો આદેશ આપવા માટે કઈ બાબતે પ્રભાવિત કર્યા, તે આદેશમાં પ્રતિબિંબિત થવું જોઈએ, જોકે તેમના વિચારોની વિગતવાર અભિવ્યક્તિ ન તો જરૂરી છે કે ન તો વોરંટેડ છે. અમે વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલો આદેશ

અગાઉ જ ઉદ્ધૃત કર્યો છે, જે અમારા મતે, તપાસનો આદેશ આપવા માટે કોઈ કારણો દર્શાવતો નથી.”

૮. જો આપણે પરસ્પર વિરોધી દલીલો ધ્યાનમાં લઈએ, તો એક તરફ, ફરિયાદીનો દાવો છે કે તેમણે તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૮ ના રાજીનામા પત્ર પર સહી કરી નથી અને સદર રાજીનામું પત્ર તદ્દન બનાવટી અને ઉપજાવી કાઢેલું છે. બીજી તરફ, અરજદારો ભારપૂર્વક સબમિટ કરે છે કે ફરિયાદીએ તેમની અસ્વસ્થતાના આધારે સ્વેચ્છાએ રાજીનામું આપ્યું હતું અને હવે તેઓ ટ્રસ્ટી તરીકે ચાલુ રહેવાનો ખોટો દાવો કરી રહ્યા છે. હસ્તાક્ષર નિષ્ણાતના અહેવાલ મુજબ પણ, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે રાજીનામા પત્ર પરની સહી ફરિયાદીની જ છે. આ વિરોધાભાસી હકીકતો અને આક્ષેપો દર્શાવે છે કે પક્ષકારો વચ્ચે હકીકતોના ગંભીર વિવાદો અસ્તિત્વમાં છે.

૯. કપતાન સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ઉચ્ચ ન્યાયાલય મિની-ટ્રાયલ (mini-trial) હાથ ધરી શકે નહીં અને દસ્તાવેજો કે પુરાવાઓની ગુણવત્તાના આધારે હકીકતોના વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નોનું નિર્ણયન કરી શકે નહીં. પ્રશ્નગત રાજીનામું પત્ર અસલી છે કે બનાવટી અને ઉપજાવી કાઢેલું છે, તે સક્ષમ ફોજદારી અદાલત સમક્ષ ટ્રાયલ દરમિયાન પુરાવાઓ દ્વારા જ નક્કી થઈ શકે છે. માત્ર એટલા માટે કે આરોપી પાસે હસ્તાક્ષર નિષ્ણાતનો કોઈ એકતરફી અહેવાલ છે, તેના આધારે તપાસની શરૂઆતમાં જ

ફરિયાદને રદ કરી શકાય નહીં, કારણ કે સદર અહેવાલની સત્યતા પણ તપાસ અને ટ્રાયલ દરમિયાન ચકાસવાની રહે છે.

૧૦. એ જ રીતે, ધરમબીર કુમાર સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પુનઃચોચાર કર્યો છે કે જો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ (prima facie) સંજોગ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાતું હોય, તો દીવાની અદાલત કે અન્ય સત્તાધિકારી સમક્ષ કોઈ સમાંતર કાર્યવાહી પેનિંગ હોવાના માત્ર કારણસર ફોજદારી કાર્યવાહીને રદ કરી શકાય નહીં. વર્તમાન કેસમાં, ભલે બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૨૨ હેઠળ ફેરફાર અહેવાલ અંગેની કાર્યવાહી આસિસ્ટન્ટ ચેરિટી કમિશનર સમક્ષ પેનિંગ હોય અથવા તે અંગેનો વિવાદ ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ પેનિંગ હોય, પરંતુ જો આક્ષેપો મુજબ દસ્તાવેજો ઉપજાવી કાઢીને છેતરપિંડી આચરવામાં આવી હોય, તો તે એક સ્વતંત્ર ફોજદારી ગુનો બને છે. ચેરિટી કમિશનરનું ક્ષેત્ર દીવાની અને વહીવટી પ્રકૃતિનું છે, જ્યારે બનાવટી દસ્તાવેજો (forgery) અને છેતરપિંડી (cheating) ના આક્ષેપો સંપૂર્ણપણે અલગ અને ફોજદારી ક્ષેત્રમાં આવે છે. તેથી, બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી એ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની તપાસમાં કોઈ અવરોધ ઉભો કરતી નથી.

૧૧. ઉપરોક્ત તમામ પાસાઓ અને કાયદાકીય સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સંબંધિત પોલીસ અધિકારીને આ કેસમાં તપાસ કરવાનો જે આદેશ આપ્યો છે, તેમાં કોઈ કાનૂની ક્ષતિ, હુકુમતની ખામી અથવા ગેરકાયદેસરતા જણાતી નથી. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સદર આદેશમાં

હસ્તક્ષેપ કરવા માટેનું કોઈ યોગ્ય કારણ જણાતું નથી. આ કોર્ટ પસાર કરેલો વચગાળાનો આદેશ હવે ખાલી (vacated) કરવામાં આવે છે જેથી પોલીસ કાયદા મુજબ આગળની તપાસ મુક્તપણે અને ન્યાયી રીતે પૂર્ણ કરી શકે.

૧૨. પરિણામે, વર્તમાન ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નામંજૂર કરવામાં આવે છે અને તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે. નિયમ વિસર્જિત (discharged) કરવામાં આવે છે. વચગાળાની દાદ, જો કોઈ હોય તો, તે આપોઆપ રદ થાય છે.

(ન્યાયમૂર્તિ જે.સી. દોશી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.